

קרא, חשוב, עשה!

(תדריך לחודש אפריל)

הקדמה

חודש אפריל בארצנו הוא מבחינה אקלימית — תחילתו של הקיץ וכדאי להתאים את כל הסייגים דורים לקראת התקופה החמה. נזכיר בהקשר לזה את סילוק הסגירות החורפיות, ניקוי החצרות, הסככות, ביקורת יסודית בשוקתות ועוד ועוד.

החלב

לגבי החלב יש לאחוז באמצעים כדי לשמור על איכותו; בקיץ חשוב הדבר יותר מאשר בחורף. אין זה מיותר לחזור ולהדגיש שחלב נקי משתמר טוב יותר מאשר חלב מלוכלך, וכלל גדול הוא שחלב נקי אפשר להשיג רק מפרות נקיות. אחד האמצעים היעילים ביותר לשמור על נקיונה של הפרה הרי זו התספורת של החלק האחורי של הפרה. ולתספורת יש עוד יתרון גדול והוא — שהפרה המסופרת והנקיה מצליחה ביתר קלות להיפטר מחום גופה; דבר זה מתבטא בכמות חלב נוספת מאותו מזון. ויתרון נוסף — התספורת מקלה על עצם החליבה ומחישא את ביצועה. יוצא על כן, שהפסד הזמן בעקב עבודת התספורת ייצא בריווח של תוספת חלב. חיסכון בזמן חליבה ושמירה טובה על איכות החלב.

גורם שני, לא פחות חשוב לשמירה על טיב החלב, הרי זו החשת הקירור אחרי החליבה. ככל שמקדימים לקרר את החלב מונעים התרבות של חיידקים. בשביל הבוקר בקיבוץ, פירוש הדבר — הקפדה על מהירות הקירור במיכל החלב. בשביל הבוקר במושב זה מתבטא בהעברה מהיר זה ככל האפשר של החלב מהמשק לתחנת הריי כוז. במילים אחרות — יש להעביר את החלב לתחנת הרייכוז מיד עם גמר חליבת הפרה האחרונה. אין לעשות עבודות אחרות בין גמר החליבה לבין הובלתו לתחנה. בעיה קשה מתעוררת במושבים, בהם מתקיימת הובלת חלב בקבוצות. הכרחי לתאם את זמני החליבה לתור ההובלה על מנת למנוע השחיות ללא צורך.

חשוב ביותר למנוע בזבוז זמן ליד תחנת הרייכוז, שנגרם ע"י התורים הארוכים. הגורם העיקרי לתורים אלה הם „צווארי בקבוק" בקבלת החלב, כגון — כלי קיבול קטן מדי במחלבה, כושר קירור איטי מדי, ושיטות קבלה לא מותאמות לכמויות חלב גדולות. שני הגורמים הראשונים יש לתקן ע"י התאמת הכלים לכמויות החלב. בביצוע קבלת חלב חלה במספר מושבים התפתחות חשובה (אם כי התפתחות זו בצעדיה הראשונים). העקרונות, עליהם מברר ססים השינויים הם:

- (א) מיכל להובלת החלב במקום הכדים המרובלים (לתוך המיכל הזה אפשר לחלוב ישירות).
- (ב) אמצעי שאיבה מתוך המיכל, או מתוך הכדים הרגילים בתחנת הרייכוז.

בוקרים שמעוניינים בשכלולים אלה יכולים לראותם בין היתר בנהלל, בבאר טוביה ועוד. בוקרים המעוניינים להגשים שכלולים כאלה יעשו טוב, אם יתייעצו לפני זה עם המדריך ועם בעלי המקצוע בשטח זה, כי נוכחנו שגם בשטח חדש זה מתגלים ליקויים שאפשר למנוע אותם.

לכסוף יוזכר בפעם האלף: חלב בעל טיב מעולה אפשר להשיג רק מפרה בריאה, כלי חליבה נקיים ומתוקנים, ובעיקר — ע"י השימוש הנכון בהם.

הזנה

בחודש אפריל מופיע באיבוס הסלק, וברוב המקרים בכמויות מלאות. ידועה תכונתו החיורית של הסלק להגברת תנובת החלב, אך ידועה גם העובדה, שאין הסלק מכיל חומרי מזון רבים והוא עניי יחסית בחלבון. במינרלים ובחומר יבש; רוב הבוקרים אינם חשים בחסר הזה משום שמחמת הגשת כמות גדולה של סלק (מבלי למלא חסר הנ"ל) אין תנובת החלב יורדת מיד והבהמה משלימה את החסר מתוך גופה; אך כעבור פרק זמן מסויים חל המשבר ואז —

מסביב למיכון

3. כשפי הביטנה התרחב ואיבד את צורתו העגולה.

והנה פרטי הטיפול בביטנות:

1. החזק 2 מערכות בטנות והשתמש בהן לסירוגין — בכל מערכת שבוע ימים.
2. אחרי ההחלפה השבועית, שרה את הבטנות שהוצאת מהגביעים בתמיסת נתר מאכל בת 8% (בקבוק אחד של תמצית נתר מאכל בת 30% על 3 ליטר מים בערך). אחרי השריה במשך שבוע ימים, הוצא את הבטנות מהתמיסה ורחצן היטב, שרה אותן בתמיסת חומצה זרחנית או אבנול בת 1% (ולא יותר!) ובחום של 40-50 מ"צ במשך כ-½ שעה; שוב רחץ אותן היטב וייבש אותן לפני השימוש מחדש. אפשר להשיג תמש בתמיסת חומץ ביתי, בריכוז של 5% חומץ, במקום אחת התמיסות הנ"ל. אם הנך משתמש ביותר משתי מערכות, החזק את הביטנות העודפות במקום אפל ומאוורר אחרי הטיפול הנ"ל, עד לשימוש הבא.

האמור בסעיף זה נכון כלפי כל הבטנות המקובלות אצלנו, פרט לתוצרת אוריון, אשר הטיפול בהן, לפי הוראות הייצור, הוא: אחרי ההחלפה — רוחצים, מייבשים ושומרים אותן במקום אפל ומאוורר, ולפני הרכבתן מחדש מרתיחים אותן במים נקיים במשך 5 דקות.

3. בטנות אלפא-לאוואל, המחוברות אל צינוריות החלב בעזרת טבעת חיבור, מקצרים את שרייתן בתמיסת נתר מאכל ביום אחד ומקדימים את הטיפול שלאחר הנתר המאכל ביום אחד כדי שיספיקו להתייבש עד להרכבה מחדש. בטנות אלה עלולות להתפרק מצינורית החלב, אם אינן יבשות לגמרי או כשמשתתירת תמיסת הנתר המאכל על גביהן!

4. לפני כל שימוש מחדש, בדוק את טיב הבטנה ואת שלמותה! בטנה ארוכה מדי — תקצר במספריים חדים! בטנה ששוב אינה ראויה לשימוש — פסול אותה לחלוטין! אגב — שים לב שלא „תתגנב” ביטנה חדשה אל בין בטנות משומשות בקומץ אחד!

שמור על ביטנות הגביעים!

בין חלקי המכונה הרבים, העשויים להשפיע על טיב החליבה ועל בריאות העטינים, תופסת מקום נכבד ביטנת הגביע. ביטנה שאינה מתוחה די הצורך, או כזו שהתרחבה, או איבדה את גמישותה, גורמת לגירוי יתר של הפטמה, מגביר רה את רגישות העטין למאסטיטיס, מאריכה את החליבה ופוגעת בשלמותה. לשם שמירה טובה על טיב הביטנה, יש להחליפה כל שבוע, אפילו כשמספר הפרות הנחלבות ביחידה אחת הוא קטן. עצם מתיחת הביטנה בתוך הגביע מחלישה אותה והיא נעשית רופפת. מנוחה במשך כשבוע ימים וטיפול נאות בה, מחזירים לביטנה את גמישותה ומתיחותה במידה ניכרת. בדגמי מכר נה, בהם הביטנה נפרדת מצינורית החלב, אפשר לקצר את הביטנה, כשאחרי הטיפול השבועי היא לא התכווצה בחזרה במידה מספקת. יש לבדוק את אורך הביטנה אחרי הטיפול השבועי.

מתי עלינו לפסול ביטנה לשימוש?

1. כשהיא איבדה את צורתה המקורית;
2. כשפנים הביטנה נעשה מחוספס והחיס- פוס אינו נעלם אחרי הטיפול השבועי;

אין תולים עוד את האשמה בהזנה הבלתי מאר זנת, אלא בכל סיבה אחרת. לכן — עם האבסת הסלק — העלה את מתכונת החלבון במזון מרוכז; תאפשר לפרות גישה חופשית למלח ולד.ס.פ., ותמלא את כמות החומר היבש ע"י תוספת שחת, ירק יותר יבש, או תחמיץ. כדאי עוד להזכיר שכמות הסלק האופטימאלית היא בגבולות 25-35 ק"ג; הכמות המאקסימאלית — כ-50 ק"ג, וגם זאת כדאי לזכור: במקרה של עודפים בסלק — גם העגלות והעגלים נהנים ממנו, תוך שמירה על איזון המנה. כנאמר לעיל. נשאלת השאלה, איך יודעים באפרייל האם יהיו עודפים. והתשובה היא פשוטה: יש לשקול לפחות פעם בחודש את הסלק ולאמוד לפי השורות מהו היבול המשוער.

חיים שור